

| **IN MEMORIAM** |

DUBRAVKA SESAR (1947. – 2023.)

Sjećanje na kolegicu i prijateljicu

DOI: 10.15291/csi.4450

Dubravka Sesar (rođ. Dorotić) napustila nas je 26. kolovoza 2023. u 77. godini života.

Rođena je u Splitu 28. lipnja 1947., a odrastala u Bolu na Braču, na otoku kojemu se stalno vraćala i za koji je bila silno vezana.

Na Filozofskom je fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirala studije rusistike, bohemistike i polonistike, a od 1976. radila je na Odsjeku za slavenske jezike i književnosti (kasnije Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti) pri Katedri za češki jezik i književnost kao asistentica za češki jezik. Na istom je fakultetu magistrirala (1984.) i doktorirala (1988.). U zvanje redovitoga profesora izabrana je 2001., u zvanje redovitoga profesora u trajnom zvanju 2006. Nakon odlaska u mirovinu (2017.) izabrana je u počasno zvanje *professor emerita* (2019.). Za člana suradnika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti izabrana je 2014. godine.

Magistrirala je na komparativno-slavističkom sociolingvističkom području (tema: *Formiranje češkog i poljskog standardnog jezika u usporedbi s ruskim*), a doktorirala na kroatističko-bohemističkoj sintaktičkoj temi (tema: *Analiza kategorije modalnosti u suvremenom češkom i hrvatskom jeziku*).

U svojoj je vrlo kvalitetnoj znanstvenoj knjizi *Putovima slavenskih književnih jezika. Pregled standardizacije češkoga i drugih slavenskih jezika* (Zagreb, 1996) proširila temu magisterija dopunivši je i ostalim slavenskim jezicima. Knjiga je prvenstveno namijenjena studentima slavistike, poglavito bohemistike, koje zanima povijesna komparacija na sociolingvističkom planu.

Posebno ju je interesirala tema vezana za jezičnu politiku koju je obrađivala u više radova, npr. „Jezikoslovlje u zamkama politike: neke hrvatsko-slovačke sociolingvističke paralele” (*Slovensko-chorvátske a literárne vzťahy*, Zborník prác z medzinárodnej konferencie, Bratislava, 1999, 80–88); „Što je novogovor učinio hrvatskomu jeziku?” (s I. Vidović, *Jezik*, 47 (3), 2000, 81–94).

U brojnim se člancima doticala teme povijesti književnih jezika, npr. „O nekim načelnim nesporazumima oko hrvatskoga književnog jezika” (*Opera Slavica, Slavistické rozhledy*, V (4), 1996, 39–44); „Slavenski jezici u 18. stoljeću: hrvatska

književna i jezična baština u slavističkoj magli” (*Fluminensia*, 16 (1–2), 2004, 65–76); „Zlatno doba slavenskih književnih jezika” (s I. Vidović Bolt, *Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim II.*, Zagreb, 2011, 17–33); „Hrvatski i europski jezici u 19. stoljeću” (*Povijest hrvatskoga jezika, 4. knjiga: 19. stoljeće*, Zagreb, 2016, 587–615, 731–732).

Izuzetno su zanimljivi članci vezani za kašupski jezik u kojima se daje cjelovit uvid u njega: „Kašubi govore kašupski, ali koga to osim njih još zanima?” (*Suvremena lingvistika*, 29 (55–56), 1–2, 2003, 145–155); „Kašupski jezik i globalizacija” (*Lice i naličje jezične globalizacije*, Zagreb, 2009, 62–72).

Objavila je također niz znanstvenih radova iz sintaktičkoga područja pri čemu analizu uvijek temelji na više slavenskih jezika. U prvom se redu šire osvrće na modalnost, ali ne zanemaruje ni druge sintaktičke aspekte, npr.: „O modalnim predikativima (na češkim i hrvatskim primjerima)” (*Primijenjena lingvistika danas*, Zbornik HDPL-a, Zagreb, 1994, 111–116); „Modalni modeli u hrvatskom i drugim slavenskim jezicima” (*Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim I.*, Zagreb, 2009., 25–37); „O deziderativnim iskazima u slavenskim jezicima” (*Suvremena lingvistika*, 22 (41–42), 1996, 561–569); „O jednočlanim glagolskim rečenicama u češkom i hrvatskom jeziku” (*Strani jezici*, 23 (3–4), 1994, 173–182); „Apozicija – rečenični član i rečenični odnos” (*Strani jezici*, XXV (3–4), 1996, 128–135); „Novije hrvatske, češke, poljske i ruske sintakse u kontekstu pripadnih gramatičarskih tradicija” (*Riječ*, 3 (2), 1997, 87–97).

Bavila se i frazeološkim temama. Pisala je o frazemima i njihovim transformacijama u radu „Frazem, fraza i parafraza u suvremenom medijskom diskurzu” (s V. Muhvić-Dimanovski, *Zagrebačka slavistička škola – Zbornik radova 2002.*, Zagreb, 2003, 279–289) te o zoosomatizmima u tekstu „Papci i drugi meronimi životinjskih udova u frazemima hrvatskoga i pojedinih slavenskih jezika” (s M. Grčević, *Životinje u frazeološkom ruhu*, Zagreb, 2014, 257–277). Zainteresirale su je i krilatice o kojima s leksikografskoga aspekta govori u radu „O mjestu i ulozi krilatica u frazeološkim rječnicima” (*Filologija*, 30–31, 1998, 305–312). Dodirnula se i teme kalkiranja u članku „Kalkovi njemačkoga podrijetla u hrvatskome i nekim drugim slavenskim jezicima” (s M. Turk, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 29 (1), 2003, 325–338).

Dubravka Sesar objavila je i veći broj dijalektnih radova najčešće vezanih za čakavštinu, npr. „Vrime od škoja – vrijeme koje traje (mali traktat o čakavštini)” (*Peti hrvatski slavistički kongres*, Zbornik radova, Rijeka, 2012, 349–356). U dijelu se članaka analiziraju književni tekstovi, npr. „O pjesničkoj čakavštini ili obo pisniciman dalmatinskin” (*Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim III.*, Zagreb,

2013, 257–266); „Život je škatula tabaka... Neobičnost običnoga u stihovima Zlatana Jakšića” (*Zadarski filološki dani* 5, Zadar, 2015, 237–258); „Kukučinovi brački ‘diškorši’” (*Kukučin v interpretáciach*, Bratislava, 2010, 124–131).

Često se doticala i translatoloških tema. U nekim radovima komentira vlastito iskustvo prevođenja i poteškoće na koje je nailazila – „O prevodljivosti Máchina ‘Maja’” (*Prevođenje. Suvremena strujanja i tendencije*, Zbornik HDPL-a, Zagreb, 1995, 229–238), u drugima pak piše o tuđim prepjevima, npr. „Поэтическая и языковая особенность одного хорватского перевода Есенина” (*II Славистические чтения памяти профессора П. А. Дмитриева и профессора Г. И. Сафронова*, Санкт-Петербург, 2001, 127–129); „O čakavskoj inačici jednoga čuvenoga rusko-ga pisma” (*Stručak riječima ispunjen*, Zbornik radova posvećen Antici Menac o njezinu 90. rođendanu, Zagreb, 2012, 97–109).

D. Sesar autorica je izvrsnog udžbenika češkoga jezika, prvog takvog sveučilišnog udžbenika u Hrvatskoj – *Češki u 30 lekcija. Književni tekstovi. Gramatika. Konverzacija. Češko-hrvatski rječnik* (Zagreb, 2001).

Svakako treba istaknuti i njezin leksikografski i frazeografski rad. Autorica je *Češko-hrvatskoga i Hrvatsko-češkoga rječnika s gramatikom* (Zagreb, 2002), a u Češkoj je objavljen *Chorvatsko-český slovník / Česko-chorvatský slovník (Nástin dějin spisovněc horvatštiny. Přehled chorvatské mluvnice)* (Ostrava – Mariánské Hory, 2005). U suautorstvu s M. Kursar sastavila je *Slovačko-hrvatski i Hrvatsko-slovački rječnik (s gramatikom)* (Zagreb, 2005). Suautorica je triju frazeoloških rječnika. U suautorstvu s A. Menac i R. Kuchar sastavila je *Hrvatskosrpsko-češko-slovački frazeološki rječnik* (Zagreb, 1986) i *Hrvatsko-češko-slovački frazeološki rječnik s indeksom čeških i slovačkih frazema* (2. prošireno i dopunjeno izdanje; Zagreb, 1998), a u višejezičnom *Hrvatsko-slavenskom rječniku poredbenih frazema* (Zagreb, 2006) glavne autorice Ž. Fink Arsovski sastavila je dio koji se odnosi na češke frazeme (u suautorstvu sa S. Ribarvom).

Napisala je i značajan broj stručnih članaka, prikaza, recenzija, predgovora, pogovora i leksikografskih članaka u enciklopedijama i leksikonima.

Dubravka Sesar objavila je preko sedamdeset znanstvenih i stručnih radova, jednu znanstvenu knjigu, jedan visokoškolski udžbenik, aktivno se bavila leksikografskim i frazeografskim radom. Bila je zaokupljena različitim oblicima komparativno-slavističke problematike, ponajviše ju je interesirao odnos između hrvatskoga i drugih slavenskih jezika. Velik je broj publikacija posvećen pitanjima jezične standardizacije i sintaksi slavenskih jezika. Ostavila je dubok trag u brojnim lingvističkim disciplinama pri čemu treba naglasiti da je najčešće pisala o dotad nedovoljno istraženim područjima. Vrijedno je i ustrajno istraživala mnoge jezične pojave, a svaka

je njezina tema obrađena izuzetno temeljito, u svakoj od njih pokazuje veliko i široko znanje.

Izlagala je na preko dvadeset znanstvenih skupova u Hrvatskoj i inozemstvu. Kao gostujući profesor predavala je u Mostaru, Beču, Dubrovniku i Varšavi.

Uredila je dva toma zbornika radova s Drugog hrvatskog slavističkog kongresa održanog u Osijeku u rujnu 1999. (2001) te tri zbornika s radovima na različite slavističke teme (*Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim I., II., III.*, Zagreb, 2009, 2011, 2013).

Bila je član uredništva hrvatskih časopisa *Suvremena lingvistika* i *Strani jezici* te češkoga znanstvenoga časopisa *Slavia*.

D. Sesar vodila je tri slavistička znanstveno-istraživačka projekta Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta: *Istraživanje zapadnoslavenskih jezika i književnosti*, *Zapadnoslavenski jezici u usporedbi s hrvatskim* i *Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim*. Surađivala je i na znanstveno-istraživačkim projektima voditeljice prof. dr. sc. Nede Pintarić: *Poljsko-hrvatsko jezično i kulturno-pragmatično kontrastiranje* (MZOS) i *Komparativnoslavističke lingvokulturalne teme* (HRZZ).

Bila je vrhunska prevoditeljica. Prevodila je s gotovo svih slavenskih jezika kako stručne tekstove tako i prozu (posebno bih izdvojila izuzetno kvalitetne prijevode romana Vladislava Vančure, *Markéta Lazarová*, Zagreb, 2008; Nikolaja Terleckoga, *Curriculum vitae*, Zagreb, 2012; Karela Poláčka, *Muškarci u ofsajdu*, Zagreb, 2013). Treba istaknuti također prepjeve poezije u kojima je vidljiv izniman pjesnički talent D. Sesar (u daljnjem tekstu navodimo samo dio prepjeva). U *Zlatnoj knjizi češkoga pjesništva*, koju je priredio Dušan Karpatský (Zagreb, 2003), tiskano je oko 9000 stihova u njezinu prepjevu. Treba spomenuti i prepjeve slovačkog preporodnog pjesništva u antologiji *Tatre i Velebit / Tatry a Velebit* (u suautorstvu s J. Jankovičem; Bratislava, 2008). Prevodila je i suvremenu češku poeziju (*Novo češko pjesništvo*, Nova Istra, 2003, 89–116; u suautorstvu sa S. Ribarovom), suvremenu slovačku poeziju (*Quorum*, 4, 2004, 161–178). Značajan je i izbor iz poezije ukrajinskog pjesnika Bogdana-Igora Antonyča objavljen u *Književnoj smotri* (XXXII, 156, 2, 2010, 87–92) i u zasebnoj publikaciji (Zagreb, 2011). U časopisu *Forum* objavljeni su prepjevi pjesama Sergeja Jesenjina (10–12, 2015, 1021–1046), Marine Cvjetajeve (4–6, 2016, 377–407) i Borisa Pasternaka (7–9, 2016, 748–782), a oni su tiskani i u zasebnim knjigama: *S. Jesenjin*, Zagreb, 2016; *M. Cvjetajeva*, Zagreb, 2018; *B. Pasternak*, Zagreb, 2020.

Cijeli je svoj radni vijek D. Sesar predavala gotovo sve teoretske jezikoslovne kolegije na studiju bohemistike, a kasnije i na slovakistici i slavistici. Bila je vrstan pedagog, studenti su je znali kao izvrsnog znalca i predavača, kao susretljivu

nastavnicu, dragu osobu. Bila je mentorica i komentorica mnogim studentima pri pisanju diplomskih radova, mentorirala je četiri doktorske disertacije. Održavala je nastavu i na poslijediplomskom doktorskom studiju u Zagrebu, u Rijeci, na Fakultetu hrvatskih studija.

Osnovala je studij slovakistike, prvi i zasad jedini takav studij u Hrvatskoj.

Svoje je organizatorske sposobnosti posebno pokazala kao predsjednica Hrvatskog slavističkog komiteta (od 1996. do 2000.). U prvom je redu organizirala odlazak hrvatske delegacije na Sedmi slavistički kongres u Krakov (1998.), a zatim je već iduće godine pod njezinim vodstvom održan Drugi hrvatski slavistički kongres u Osijeku.

Od akademske godine 1994./1995. do 2003./2004. bila je voditeljica Katedre za zapadnoslavenske jezike i književnosti pri Odsjeku za slavenske jezike i književnosti. Nakon osnivanja Odsjeka za zapadnoslavenske jezike i književnosti obnašala je funkciju predstojnice Katedre za češki jezik i književnost (2009. – 2013.) i Katedre za slovački jezik i književnost (2004. – 2014.). U akademskoj godini 2000./2001. bila je prodekanica za nastavu i studente Filozofskoga fakulteta.

D. Sesar je bila zamjenica predsjednice (2005. – 2009.), a zatim i predsjednica (2009. – 2013.) Matičnoga odbora za polje filologije, a također predsjednica Upravnoga vijeća Staroslavenskoga instituta (1999. – 2005.). Osim toga, bila je vrlo aktivna u mnogobrojnim odborima, povjerenstvima i drugim tijelima Filozofskoga fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu, Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta te Ministarstva kulture.

Dobitnica je Godišnje nagrade Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu za organizaciju Drugog hrvatskog slavističkog kongresa (1999.), zatim godišnje nagrade Društva hrvatskih književnih prevodilaca za prepjeve u *Zlatnoj knjizi češkoga pjesništva* (2004) i „Nagrade Predrag Jirsak” Hrvatsko-češkoga društva (2012.). Predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović odlikovala je Dubravku Sesar Redom Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića za osobite zasluge za znanost i promociju hrvatske slavistike u Hrvatskoj i svijetu (2017.).

Za zasluge u popularizaciji češke kulture u Hrvatskoj primila je 2004. godine priznanje Republike Češke „Gratias agit” (dodjeljuje ga češko Ministarstvo vanjskih poslova) i nagradu „Artis bohemicæ amicis” (dodjeljuje ga češko Ministarstvo kulture).

Kolegice, kolege i prijatelji posvetili su joj zbornik radova *Život mora biti djelo duha* koji su uredile Z. Kovačević i I. Vidović Bolt (Zagreb, 2017).

Dubravka je bila jedna od prvih osoba izvan rusističkoga kruga koju sam upoznala kad sam kao mlada i još pomalo zbnunjena asistentica počela raditi na Filozofskom

fakultetu. Bio je to sâm kraj sedamdesetih godina prošloga stoljeća. Bohemistika je bila smještena u minijaturnoj sobici na kraju hodnika u razizemlju. Dubravka mi je pokazivala kako se sastavlja raspored i davala upute kako se izbjegavaju sve potencijalne Scile i Haribde u njemu. Na stol je prostrla golem papir s rubrikama u kojima je bila upisana nastava tadašnjega velikog slavističkog odsjeka (još nismo ni sanjali o kompjutorima). A onda smo nakon nekog vremena stjecajem okolnosti postale cimerice. I ostale cimerice do njezina odlaska u mirovinu 2017. godine. Oko 25 godina. Kad se 2004. godine veliki slavistički odsjek podijelio na tri manja, nismo dopustile mogućnost da se i nas razdvoji iako smo nakon te podjele formalno bile članice različitih odsjeka.

Bila je najbolja cimerica. Nastojale smo ne smetati jedna drugoj u vrijeme ispita ili konzultacija sa studentima, kad su u našem kabinetu održavane sjednice za manji broj ljudi, kad se morao obaviti neki važan posao. Poštovale smo *naše dane, naše vrijeme*.

Maksimalno se brinula za svoje znanstvene novake i lektore, za mlade. Objašnjavala im je kako da skupljaju bodove potrebne za napredovanja u znanstveno-nastavnom ili nastavnom zvanju, kako da se izbore za što bolji položaj u znanstvenom okruženju, poticala ih je na što bolji rad, davala im vrlo korisne savjete stečene dugogodišnjim iskustvom. A i nama *velikima* često je pomagala praktičnim preporukama. Nevjerojatnom je brzinom i lakoćom (barem se tako činilo) pisala bezbrojne izvještaje.

Nažalost, nismo često zajedno putovale. Svakako bih spomenula naš boravak na konferenciji u Sankt-Peterburgu 2000. godine. Odlično se predstavila na skupu, njezina je translatološka tema pobudila interes kolegica i kolega na sekciji. A grad ju je oduševio, hodala je ulicama, trgovima, kad bi se umorila, uskakala je u *maršrutke*. Iščitala je mnogobrojne spomen-ploče, ulazila u hramove, vozila se brodom po Nevi.¹ Stalno mi je zahvaljivala što sam je dovela u taj nevjerojatan grad. A ja sam, sa svoje strane, bila sretna da joj se on sviđa jer je to *moj grad*, grad u koji sam često odlazila i uvijek se u njemu osjećala kao kod kuće.

Dubravka je bila nevjerojatno duhovita. Ja sam već po govoru tijela i izrazu lica znala kad slijedi neka zabavna i smiješna priča. Dok je govorila, obje smo se smijale. I općenito – puno smo se smijale. Ali život nije uvijek zabavan, pa smo ponekad bile jedna drugoj i rame za plakanje.

Nakon njezina odlaska u mirovinu povremeno smo se susretale ili razgovarale

¹ Svoje je dojmove o Peterburgu iznijela u knjizi Irene Lukšić, *Gradovi, sela, dvorci* (Zagreb, 2012., 183–186).

telefonom, pretresale fakultetske i ine teme, novosti. Zadnji smo se put vidjele u travnju 2023. Bila je sjajno raspoložena, dobro se osjećala toga dana. I opet smo se smijale. Nakon toga se zdravlje pogoršalo, čule smo se telefonom dok je to bilo moguće. A onda je i to prestalo...

Otišla je dr. sc. Dubravka Sesar, prof. emerita. Naša je akademska zajednica ostala bez ustrajne, marljive i drage profesorice, bez vrhunske znanstvenice, bez punokrvne slavistice kakvih je malo u našoj sredini, bez iznimne prevoditeljice. A ja sam ostala bez prijateljice.

Dr. sc. Željka Fink, prof. emerita